

Fylking ætlar undir kolavinnu av nýggjum

Nýggja leiðslan í arbeiðsmannfelagnum Fylking hevur sett sær fyrri at fáa kolavinnu í Rangabotni á fótur aftur.

Hetta varð avgjort á aðalfundinum í síðstu viku.

Nýggi formaðurin, Dánjal av Rana, upplýsir, at ætlanin er, at Fylking saman við øðrum skal stovna eitt felag, sum skal taka sær av kolavinnuni. Hann roknar við, at kommunan er sinnad at koma upp í hetta felagið.

Nær fast kann undir at bróta kol av nýggjum er tørfort, at siga, men Dánjal av Rana sigur, at ætlanin er at fyrireika felagið nú beinanvegin.

Tað fyrsta, sum má gerast, er at bota um vegin niðan í Rangabotn. Harafturat mugu inngongirnar til minurnar ruddast, skinnar leggjast og onnur útgerð fáast til vega.

Dánjal av Rana roknar ikki við, at tað verður neyðugt við stóri ábótum inni í sjálvnum fjallinum.

Samstundis sum hetta fyrireikingararbeiðið fer

fram, kunnu kanningar um útgerð, maskinur o.a.t.l. gerast.

Ikki stódrift

Dánjal av Rana hevur havt samband við serfrøðingar á økinum. Hann sigur, at teir mæla frá stódrift, men afturimóti til eina minni vinnu, soleiðis at virksemi er alla tíðina í mininum.

Kolavinnan í Rangabotni helt so líðandi upp at miðskeiðis í sekstíárunum. Tá var tað eisini eitt felag, sum arbeiðsmenninir áttu, ið hevði kolavinnuna. Felagið kallaðist Arbeiðsmanna Kolavirki. Tvøroyrar kommuna eigur rættin at bróta kol. Felagið leigaði rættin frá kommununi.

Orsøkin til, at Fylking ætlar at fara undir kolavinnu av nýggjum eru fleiri. Felagið ætlar at bota eitt sindur um vinnuløysi, fáa eitt iskoyti til orkubrukið og so kemur tankin um altíð at hava minurnar í gongd, um

nakað skuldi borist á, inn í myndina.

Dánjal av Rana upplýsir, at tað eru fleiri tilkominir og eldri mans á Tvøroyri, sum hava arbeitt í nógv ár «í kolinum». Hann ivast ikki í, at hesir kunnu leggja yngri monnum lag á.

Tá arbeiðið var av tí mesta í Rangabotni — í fyrstu helvt av fimtiárunum — arbeiddi einir 60 mans í Rangabotni.

Í langa tíð, um skil er í

Jóannes Rasmussen, jarðfrøðingur, upplýsir, at um brotið verður við skili og undir eftirliti, soleiðis at kolið bert verður brúkt sum iskoyti røkkur kolamongdin í Suðuroy í langa tíð.

Men verður brotið sum fyrst í fimtiárunum, tá kolið í Suðuroy næktaði brennitørvin hjá trimum fjórðingum av húskjunum í Føroyum, gongur tað skjótt undan, sigur Jóannes Rasmussen.

Samlaða kolamongdin í

Kolavinnu var Rangabotni til fyrri 15–20 árum síðani. Síðan hevur verið stilt, men í Hvalba hevur verið høgt úttan íhald. Í dag eru eini 25–30 mans «í kolinum»

Suðuroy varð í 1952 roknað út til at vera 12.000.000 tons. Í tí Sunnara økinum, sum fevnir um Rangabotn, Hvammabotn og fjøllini suður móti Fámjin, hava verið knappliga 3.000.000 tons. Men tá er alt við — eisini tað, sum er brotið. Jóannes Rasmussen metir, at eftir eru um 2.000.000 tons.

Í norðara kolaøkinum — norðan fyrri Trongisvág í fjøllunum við Hvalba — er samlaða mongdin roknað til 10.000.000 tons. Men Jóannes Rasmussen sigur, at hetta økið er ikki so gott og tørfort og kostnaðarmikið at koma til.

Annars upplýsir

Jóannes Rasmussen, at menn í Suðuroy hava høgt kol líka síðan einaferð í 1600. Tær fyrstu rannsóknirnar fóru fram í 1626. Síðan er brotið alla tíðina.

Hugur til staðar

Spurdur, um hann heldur, at menn hava hug at fara inn í fjøll at høgga kol í dag, sigur Dánjal av Rana, at tað roknar hann avgjort við.

Hann visir á, at í Hvalba arbeiða einir 25–30 mans í kolinum. Harafturat visir hann á, at tað einasta stóra arbeiðsplássíð á Tvøroyri er flakavirkið. Og arbeiði er ikki á einum flakavirki alt

árið. Úrtøkan er tí misjovn. Sum dømi nevnr Dánjal av Rana, at í august og september í fjór var meðallønin bert 6.500 kr.

Í kolinum í Hvalba eru eingi nýmótans maskin-tøk tikin í brúk. Dánjal av Rana sigur, at ætlanin er at kanna, hvørjir møguleikar eru á hesum øki, soleiðis at arbeiðið verður lættari.

Jóannes Rasmussen sigur, at ber helst ikki til fukt at bróta kol við maskinur, tí botnurin er ov óslættur. Hinvegin sigur hann, at tað ber væl til at «hálmaskinerað» vinnuna við motordrivnum hakkarum.

stilles ringere end norske og færøske, der i gennemsnit vel beskattes med en 4% told.

En række spådomme om overmætning af markedet for fisk fremsættes, og tilhængerne henleder i samme anledning opmærksomheden på, at den traditionelle EF-protektionisme vil vanskeliggøre afsætningen af tredje lands produkter til EF.

Det er svært at forestille sig, at vi kan producere mere end en proteinhungerende verden kan konsumere, men det er rigtigt at det vil lykkes bedre for nogle end andre at afsætte deres produktion til betalingsdygtige konsumenter. Visse produkter vil man være henvist til at afsætte til mindre købedygtige forbrugere. Men truslen om en fortsat EF-protektionisme er et godt stykke af vejen en pap-tiger.

Vi står idag i en situation med større arbejdsløshed end i 30'erne, men med den viden, at kun en koordineret indsats kan frelse os fra et lignende sammenbrud i verdensøkonomien, som det vi oplevede efter 1929. Det må

være noget af en falliterklæring for tilhængere af den naturlige internationale arbejdsdeling, af den lettelse af verdenshandelen, og af den begrænsning af imperialistiske tilbøjeligheder, som Romtraktatens intentioner indebar, at fremkomme med den slags argumenter, især i en situation, hvor det står klart, at kunne man i de foreløbne 25 år ikke leve op til intentionerne, bliver man nu pisket til det for at overleve økonomisk. Skulle det fiskefattige EF ikke fortsat være villigt til at betale godt for kvalitetsfisk? For olie, for japanske biler, for NIC-landenes produkter? Hvem skulle da aftage EF-landenes produktion?

Grønland har opnået bedre adgang til egne fiskeresourcer siden EF-medlemskabet siger man, men glemmer samtidig at fortælle, at de kræfter, der ser Grønlands fiskeresourcer som en del af adgangsbilletten til spillet om de samlede resourcer, kun accepterer den øjeblikkelige charme-offensiv som et middel til definitiv indlemmelse af Grønland, medens tank-

erne bagved er:

»Indgyd dem nu et godt indtryk, senere kan de altid få kærligheden at føle, senere må de se at lære, hvad EF-forpligtelserne indebærer».

Hårde ord, men relevante i lyset af den imperialistiske behandling, der er blevet Færøerne til del i de senere år fra EF's side.

Hvad andre resourcer angår, er den officielle danske politik foreløbig, at eventuelle sådanne er nationalt anliggende.

Bortset fra, at det forekommer ulogisk at skelne mellem levende resourcer og mineralske, kan vi vel acceptere den danske holdning, men da forpligter vi samtidig os selv til at skabe sådanne nationale ordninger, at vi ikke undergraver mulighederne for at leve sammen i et værdigt fællesskab.

En familie, hvis medlemmer årvågent regner ud i kroner og øre hvorledes arven skal fordeles, længe før den kommer til udbetaling, lever sjældent harmonisk sammen. Vi må derfor i rigsfællesskabet skabe sådanne undergrundsordninger, at vi tilgodeser både ønsket

om bestemmelse over egne resourcer og hensynet til, at det samlede fællesskab delagtiggøres i provenuet af eventuelle resourcer.

Vi skal ikke have EF ind i denne problematik, og derfor er det nødvendigt, at vi også på dette område koncentrerer os om at definere et nyt og fornuftigt indhold i rigsfællesskabet, samt at udforme en politisk styremekanisme, der bevarer og styrker rigsheden med Danmark indenfor EF og Grønland/Færøerne udenfor.

Vi må alt i alt acceptere, at det er mere frugtbart at afblæse en nedtromling af den emotionelle modvilje, der i 1972 fik 70% af grønlænderne til at stemme nej, end at koncentrere kræfterne om at indpasse Grønland i en EF-model, som Færøerne så siden får tilbudt istedet for et afsvækket og idefattigt rigsfællesskab.

En grønlandsk udmeldelse af EF er i dag en enestående chance såfremt vi læder denne blide den intellektuelle udfordring, der fejler de for rigsfællesskabet fortsatte beståen så farlige kommuniteret betæneligheder ud af

Christiansborgs gange og formalisternes gustne overlæg ud af Slotsholmens kontorer.

Danmarks fortsatte ønske om medlemskab og Færøernes ønske om rigsfællesskab uden EF medlemskab frembyder da de gunstigste betingelser for »dem der forstår fuglenes tale» til at formulere en holdbar ordning, og dermed må vi så Bryssel smøre.

Forhenværende finansminister Poul Møller har udtrykt ængstelse for at rigsheden går i opløsning ved en grønlandsk udmeldelse, og statsminister Anker Jørgensen mente i TV's belysning af situationen, at en grønlandsk forbliven tjente rigsfællesskabet bedst.

I begge tilfælde savnede jeg en erkendelse af, at riget består af tre dele, hvoraf den ene vil pines yderligere ved fortsat afståelse af dansk/ grønlandsk suverænitet til Bryssel.

Jeg forstår ikke deres ængstelse. Tværtimod forekommer det mig, at vi her har en enestående chance for at forny og oplive det rigsfællesskab, vi vel alle tror indeholder

grundlæggende menneskelige værdier og progressive udviklingsmuligheder.

Er dansk EF-medlemskab en nødvendighed, er fortsat rigsheden tilpasset denne nødvendighed vel ønskelig. Denne tilpassning gennemføres bedst med så stor en del af riget udenfor som muligt, d.v.s. Grønland og Færøerne. De som af formalistiske grunde ikke tør gå ombord i denne tilpasningsopgave bør erindres om, at vor fælles historiske tradition, det, at vi er en del af samme økonomiske enhed, at vort politiske system er entydigt det samme, samt at vi militærpolitisk har fælles interesser o.s.v. tæller tilstrækkeligt til, at EF — selv om det må renoncere på vort medlemskab af klubben — må acceptere sin forpligtelse til at hjælpe EF-landet Danmark til fortsat bedst muligt at påtage sig medansvar for udviklingen i Grønland og på Færøerne og derfor afstår fra at tage de midler i anvendelse, som EF tilhængere idag rumler med.